

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระเครื่องรางของขลัง และนิยมเรียกกันว่า พระเครื่อง^๑ ถือเป็นโบราณวัตถุที่มีพุทธศิลป์ที่สวยงาม ให้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ และเป็นเอกลักษณ์ของพุทธศาสนิกชนไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในอดีตพระเครื่องนิยมจัดสร้างและจัดเก็บไว้ที่วัด แต่ปัจจุบันนิยมนำมาติดตัวเป็นเครื่องรางของขลังชนิดต่างๆ^๒ เมื่อมนุษย์มีศาสนาเป็นเครื่องนำทางชีวิต ความเชื่อ และศรัทธาที่มีอยู่แต่เดิม ก็พัฒนาเป็นสัญลักษณ์ มีรูปแบบที่เป็นศิลปะมากขึ้น กล่าวเฉพาะผู้ที่ นับถือพระพุทธศาสนา ต่างนิยมไปบูชายังสถานที่พระพุทธรูปประดิษฐาน ตรีศู ปรุสมเทศนาและปริณิพพาน ที่บรรดาพุทธศาสนิกชนไปยังสังเวชนียสถานดังกล่าว ก็นิยมแสวงหาสิ่งที่เป็นปูชนียวัตถุ นำกลับไปบูชาที่บ้านเมืองของตน

ในเวลาต่อมา ความเชื่อเรื่องวัตถุมงคล ไม่ว่าจะเกิดขึ้นด้วยสาเหตุใดก็ตาม เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมแล้ว แนวความเชื่อ ทศณะคติและการปฏิบัติต่อสิ่งที่ตนเชื่อนั้นก็เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งความเชื่อในเรื่องวัตถุมงคลนั้น ต้องยอมรับว่าเชื่อในเรื่องทำนองไสยศาสตร์มากกว่าจะเชื่อแบบพุทธศาสตร์ วัตถุมงคลในพุทธศาสนา หรือเรียกกันโดยทั่วไปว่า พระเครื่องราง หรือพระเครื่อง คือรูปสมมติของพระพุทธเจ้ามีขนาดเล็ก สร้างไว้สำหรับบรรจุไว้ในพุทธเจดีย์เพื่อเป็นที่ระลึกถึงพระพุทธเจ้า และเพื่อสืบทอดพระศาสนา ซึ่งปรากฏให้เห็นในสังคมไทยตั้งแต่อดีต เมื่อบรรดาแม่ทัพนายกองจะออกศึก ก็จะมีการทำตะกรุดให้กับแม่ทัพนายกองใช้ติดตัวเวลาออกศึกโดยเฉพาะการนิมนต์เกจิอาจารย์มาแจกเหรียญติดตัว พรมน้ำมันต์ การทำ

^๑ กิตติกร มีทรัพย์, “ความสุขทางใจจากการสะสมพระเครื่อง”, *สุโขทัยธรรมมาธิราช*, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑, (มกราคม – เมษายน ๒๕๕๐): ๗๕.

^๒ ชาตรี กอบัวแก้ว, “การจำแนกพระผงโดยการเปรียบเทียบลักษณะพิเศษ”, *วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัย*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐), หน้า ๑๒.

พิธีกรรมขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้คุ้มครอง ในศาสนาอื่น ๆ ก็มีเรื่องทำนองนี้เหมือนกัน คือ มีความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ อภินิหาร ในสิ่งที่ตนเองเคารพนับถือเช่นกัน ความนิยมในวัตถุมงคล สันนิษฐานว่า เริ่มตั้งแต่ในรัชสมัยรัชกาลที่ ๔ หลังจากที่เกิดการสร้างพระกริ่งและนิยมพระกริ่งขึ้นมา^๓

การเดินทางไปกราบไหว้บูชา ณ สถานที่สังเวททั้ง ๔ ก่อนข้างลำบากในการเดินทางไปกลับ จึงได้คิดทำเป็นพระพิมพ์ขึ้นตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๒ เป็นต้นมา ชั้นแรกก็พิมพ์ลงบนผ้า ก่อน สันนิษฐานว่าคงมีพิมพ์เพียงสี่ปาง คือ ปางประสูติ ปางตรัสรู้ ปางปฐมเทศนา และปางปรินิพพาน มีวัตถุประสงค์เพื่อมอบแก่พุทธบริษัทที่ไปบูชา สังเวชนียสถานทั้ง ๔ ต่อมาคงเห็นว่าการพิมพ์ลงบนผ้าไม่คงทนถาวร จึงใช้ดินและวัตถุอื่นที่คงทนกว่ามาใช้แทน จนในที่สุดจึงใช้โลหะต่างๆ มาสร้างขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้มีพระพิมพ์นั้นๆ ไว้กราบไหว้บูชา แทนการเดินทางไปยังสังเวชนียสถานซึ่งหนทางไกล และไปมาไม่สะดวก^๔ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงทัศนคติที่มีต่อความเชื่อหรือความศรัทธาแล้ว เห็นว่าเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับมนุษยมาทุกยุคทุกสมัย เนื่องด้วยสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องบำรุงขวัญ และกำลังใจ ทำให้มีสติ มีกำลังใจ มีความมุ่งมั่น ที่จะต่อสู้ฝ่าฟันให้พ้นอุปสรรค อันตรายและบรรลุถึงความสำเร็จตามที่ตนปรารถนา ประสบความสำเร็จตามที่ตนอธิษฐานปรารถนา หรือแม้แต่ความแคล้วคลาดปลอดภัยต่อภัยอันตรายต่างๆ ในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ต่างก็ทราบกันดีว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์และอภินิหารจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อบุคคลมีความศรัทธา^๕

ศรัทธา เป็นคำภาษาสันสกฤต และนิยมนำมาใช้ในภาษาไทย หากจะเขียนอย่างบาลีจะเป็นสัทธา ซึ่งมีความหมายในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง ความเชื่อ เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผลความเชื่อมั่นในสิ่งดีงามมักใช้คู่กับ ปสาทะ คือ ความเลื่อมใส เรียกว่า

^๓ ศรีศักร วัลลิโภดม, พระเครื่องในเมืองสยาม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๓๗), หน้า ๓๓.

^๔ อุดม อักษรนิติ์, “พระเครื่องพระพิมพ์”, สารนครศรีธรรมราช, ปีที่ ๒๖ ฉบับที่ ๒ (กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕) : ๒๑.

^๕ บุศรา สว่างศรี, “พุทธพาณิชย์ : พระเครื่อง”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร), ๒๕๔๕.

ศรัทธาปสาทะ^๖ และหลักธรรมที่เรียกว่าศรัทธาที่ยังแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่ (๑) ศรัทธาญาณสัมปยุต คือ ความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญา เป็นการเชื่อที่ต้องใช้ปัญญาในการพิจารณาไตร่ตรองก่อนที่จะตัดสินใจว่าควรเชื่อหรือไม่ เชื่อเพราะมีความเข้าใจ ในเหตุผลเป็นมูลฐาน เมื่อเห็นว่ามีเหตุผลสมควรเชื่อจึงเชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อากาโรวสีศรัทธา (๒) ศรัทธาญาณวิปยุต คือ ความเชื่อที่ขาดปัญญา เป็นการเชื่อที่ไม่มีเหตุผล ไม่ใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง เชื่อแบบน้อมใจเชื่อ ปลงใจเชื่อ^๗

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาชั้นปกรณัม ได้แก่ มิลินทปัญญา ยังได้กล่าวถึงศรัทธาในอีก ๒ ลักษณะ คือ (๑) สัมปสาทนลักษณะศรัทธา คือ ศรัทธาที่ทำให้เลื่อมใสด้วยดีเป็นลักษณะ (๒) สัมปิกขันทนลักษณะศรัทธา คือ ศรัทธาที่ทำให้เล่าไปด้วยดีเป็นลักษณะ^๘ นอกจากนี้คำสอน เรื่องศรัทธามีอยู่ทั่วไปในหมวดธรรมปฏิบัติ ตั้งแต่ขั้นต้นไปจนถึงขั้นสูงดังที่ปรากฏอยู่ในหลายหมวดธรรม เช่น อุบาสกธรรม อินทริยธรรม พลธรรม อริยวัชฌิเวสารัชชกรณธรรม อริยทรัพย์ สัมปรายิกัตถประโยชน์^๙ จะเห็นว่า ความหมายและประเภทของศรัทธาที่ได้กล่าวมานั้น เป็นเพียงบางส่วนในการศึกษา แต่ก็ยังปรากฏแตกต่างกันในหลายความหมายและหลายลักษณะ

เจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นกลุ่มข้าราชการที่มีความเสี่ยงในการปฏิบัติหน้าที่ในทุกเวลา เนื่องจากจะต้องระมัดระวังภัยต่างๆ อันเกิดจากอาชญากรรมประเภทต่างๆ เช่น การต่อสู้กับคนร้ายที่ปล้นร้ายทอง หรือธนาคาร การชิงทรัพย์ การเรียกค่าไถ่ประชาชน ตลอดจนภัยก่อความไม่สงบในพื้นที่เมืองใหญ่ๆ ซึ่งในปัจจุบัน จะเห็นว่าเป็นปัญหาอย่างมากสำหรับเจ้าหน้าที่ เพราะผู้ก่อความไม่สงบ หรือโจรผู้ร้ายมีอาวุธที่ร้ายแรงในการต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น ปืน ระเบิด มีด เป็นต้น ในการเข้าปฏิบัติการในแต่ละครั้ง เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีเครื่องเตือนสติของตนให้มีความระแวดระวังยิ่งขึ้น สิ่งที่เป็นเครื่องเตือนสติได้ดีที่สามารถพกติดตัวไปในที่ต่างๆ และ

^๖ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุต.โต) , พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ , พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒๕๐.

^๗ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุต.โต) , พุทธธรรม , พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๖๑๕.

^๘ ไชยวัฒน์ กปิลกาญจน์ (แปล) , มิลินทปัญญา เล่ม ๑ , (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิปธานี สำเร็จราชย์, ๒๕๓๘), หน้า ๕๖-๑๐๐.

^๙ อ.อ.อุก. (บาลี) ๒๓/๑๔๔/๒๒๒.

เป็นขวัญกำลังใจให้แก่บุคคลเหล่านี้ ก็คือ พระเครื่อง เพราะต่างก็มีความเชื่อว่าสามารถที่จะคุ้มครองหรือป้องกันภัยแก่ตนเองได้ในเมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิดขึ้น เนื่องจากว่า พระเครื่องนั้นเป็นวัตถุมงคลประเภทหนึ่งซึ่งได้รับการสวดหรือปลุกเสกจากผู้มีอาคม หรือผ่านพิธีกรรมจึงเป็นที่นิยมของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เสี่ยงอันตราย ที่จะต้องนำติดตัวไว้เสมอเมื่อทำงาน เพราะได้ระลึกถึงพุทธคุณหรือคุณแห่งพระพุทธเจ้า และสิ่งมงคล คือ คุณของพระสงฆ์ที่เป็นรูปเหมือนพระเกจิที่อยู่ในพระเครื่องที่นับถืออยู่นั้น

ดังนั้น ผู้วิจัยซึ่งรับราชการเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องความศรัทธาและแนวทางปฏิบัติต่อพระเครื่องของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น ประวัติความเป็นมาของพระเครื่องที่มีในคัมภีร์ของพระพุทธศาสนา ประวัติความเป็นมาของพระเครื่องในสังคมไทย และวิเคราะห์ผลของความศรัทธาและแนวทางการปฏิบัติตนต่อพระเครื่องของตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น และเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาสืบต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาประวัติและการพัฒนาการของพระเครื่องในสังคมไทย
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาของอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อความศรัทธาและพระเครื่อง
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาผลของความศรัทธาและแนวทางการปฏิบัติต่อพระเครื่องของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา/เอกสาร

แนวคิดเรื่องพระเครื่องนั้น ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับความศรัทธา และแนวทางปฏิบัติต่อพระเครื่องของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่นเท่านั้น โดยจะใช้การศึกษาวิจัยจากเอกสารเป็นหลัก เช่น พระไตรปิฎก หรือเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับทศนะ และทศนะที่มีต่อพระเครื่องในสังคมไทย

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา/กลุ่มเป้าหมาย

งานวิจัยนี้ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยกำหนดเขตพื้นที่ศึกษา คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ สังกัดสถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น และกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา จำนวน ๓๐ นายได้แก่

๑) ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร จำนวน ๑๐ นาย

๒) ข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ด้านงานสืบสวนสอบสวน จำนวน ๒๐ นาย

๑.๔ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อ หมายถึง ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล

แนวทางการปฏิบัติ หมายถึง การสักการบูชาพระเครื่อง หรือการบูชาของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น เช่น การสวดมนต์ การอาราธนา การนำพระเครื่องไปร่วมงานพุทธาภิเษก การระลึกถึงพุทธานุสติ พุทธคุณของพระเครื่องที่ตนนับถือ

พระเครื่อง หมายถึง พระพิมพ์ พระเครื่องราง รวมถึงวัตถุมงคล และเครื่องรางของขลังประเภทต่างๆ โดยการนำวัตถุดิบที่มีลักษณะเป็นผง หรือเป็นโลหะผสม หรือวัสดุอื่นๆ มาทำเป็นรูปตัวแทนของพระพุทธเจ้า หรือพระสาวก แล้วประกอบพิธีทางศาสนา ให้นำาคิดตัว บูชาเป็นวัตถุมงคล สำหรับยึดเหนี่ยวจิตใจ รวมทั้งเป็นเครื่องคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายต่างๆ

เจ้าหน้าที่ตำรวจ หมายถึง ข้าราชการตำรวจ ทั้งสัญญาบัตรและประทวน และบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ประจำสถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น

๑.๕ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย แบ่งออกเป็น ๒ ด้าน ดังต่อไปนี้

๑.๕.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวถึงหลักสำคัญของศรัทธาที่ถูกต้องของพระพุทธศาสนา คือ ศรัทธาที่มีเหตุผลและศรัทธาดังกล่าวจะต้องอาศัยปัญญาเพื่อพัฒนาตนเองให้บรรลุอิสรภาพสูงสุด คือ เป็นพระอรหันต์ผู้ไม่ต้องใช้ศรัทธาอีกต่อไป (อสุ.สท. ໑໒) ตลอดจนชี้แนะให้พุทธศาสนิกชนไม่ให้นำศรัทธาไปขึ้นอยู่กับตัวบุคคล แต่ให้ขึ้นอยู่กับหลักการ ให้เชื่อใน

หลักการมากกว่าให้เชื่อด้วยบุคคล ให้มีศรัทธาที่ถูกต้องและปฏิบัติต่อพระอริยะ ผู้วิเศษ พระโพธิสัตว์ พระอรหันต์ ให้ถูกต้อง^{๑๑}

พิฑูร มลิวัดย์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา สรุปความได้ว่า พระพุทธศาสนานิกายมหายานได้เข้ามามีอิทธิพลต่อประวัติศาสตร์ชาติไทย เพราะได้สร้างเจดีย์ และรูปเคารพซึ่งมีความสำคัญมากกับคนไทยมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรม คือ การสร้างมีเจดีย์พระบรมธาตุไชยา และพระบรมธาตุนครศรีธรรมราชอันเป็นคติความเชื่อของ มหายาน แต่พระบรมธาตุทั้งสองที่เห็นในปัจจุบันเป็นการก่อสร้างต่อในภายหลังจากลัทธิ ลัทธิลังกาวงศ์ ซึ่งสร้างครอบพระธาตุองค์เดิมไว้ (ได้ขุดพบพระบรมธาตุเมื่อคราวบูรณปฏิสังขรณ์ ในสมัยรัชกาลที่ ๕) นอกจากนั้นยังขุดพบพระพุทธรูปและพระโพธิสัตว์หล่อ พระพิมพ์ดินดิบที่ทำ ช้อนไว้ในถ้ำเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดตรัง พัทลุงลงไปถึงไทรบุรีและปัตตานี ลักษณะ พระพุทธรูปและพระโพธิสัตว์ล้วนเป็นแบบมหายานเหมือนที่เกาะชวา^{๑๒}

ศรีธัมมปาวาย ได้กล่าวว่า ตามความเป็นจริงแล้วพระเครื่องทุกชนิด แต่เดิมไม่มีชื่อ แต่ได้มาขนานนามกันขึ้นเองแทบทั้งนั้น ทั้งนี้ก็ด้วยความมุ่งหมายที่จะใช้เรียกชื่อกัน เพื่อการทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน และส่วนมากหรือเกือบทั้งหมดก็สืบทราบไม่ได้ว่า ได้ตั้งขนานนามกัน มาแต่เมื่อใด แต่อย่างไรก็ตามนามที่ตั้งขึ้นไว้ก็ได้รับการยอมรับนับถือและรู้จักกันแพร่หลายจนเป็น ศัพท์สากลในวงการพระเครื่องและทั่วไปเป็นอันดี แต่เท่าที่พิจารณาตรวจสอบได้ว่าการตั้งชื่อ พระเครื่องนั้น มีหลักเกณฑ์ ๖ ประการ ได้แก่

๑) พระเครื่องที่สามารถสืบรู้ตัวผู้สร้างได้ ส่วนมากก็คือพระเกจิอาจารย์เจ้าของ พระเครื่องนั่นเอง การตั้งชื่อพระเครื่องประเภทนี้ นิยมใช้นามผู้สร้างมาเรียกชื่อพระเครื่องนั้น เช่น พระสมเด็จวัดระฆังฯ (ของเจ้าคุณสมเด็จพะพุฒาจารย์โต วัดระฆังโฆสิตาราม)

๒) พระเครื่อง ที่สืบชื่อผู้สร้างไม่ได้หรือไม่แน่ชัด แต่ทราบว่าเป็นที่วัดไหน จะนิยม เรียกชื่อพระเครื่องนั้นจากชื่อวัด เช่น พระวัดพระลับ พระวัดสามปลื้ม ฯลฯ

^{๑๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) , เมืองไทยจะวิฤต ถ้านคนไทยมีศรัทธาวิปริต , พิมพ์ครั้งที่ ๒ , (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด , ๒๕๓๘) , หน้า ๒๒-๒๔ .

^{๑๒} พิชูร มลิวัดย์, ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา, ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๓), หน้า ๑๓๑.

๓) พระเครื่องที่ไม่รู้ผู้สร้างและไม่ทราบชื่อวัดเพราะเป็นวัดโบราณเหลือแต่ซาก การเรียกชื่อพระเครื่อง ประเภทนี้จะใช้เรียกตามตำบลเป็นหลัก เช่น พระท่ากระดาน (ของวัดกลาง ตำบลท่ากระดาน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี) พระหลุมดิน (ตำบลหลุมดิน จังหวัดราชบุรี) พระพิจิตรหัวดวง (ตำบลหัวดวง จังหวัดพิจิตร) เป็นต้น

๔) พระเครื่องที่ไม่รู้นามผู้สร้าง นามวัด และตำบลแน่นอน ส่วนมากเป็นพระเครื่อง ที่มีคนรู้จักน้อย การเรียกชื่อพระเครื่องประเภทนี้จะใช้เรียกตามสมัยแห่งฝีมือสกุลช่าง เช่น เขมร ลพบุรี อ่างทอง สุโขทัยฯ หรือบางประเภทที่ดูเนื้อวัตถุออกว่าเป็น พระเครื่องของเมืองใด ก็เอาชื่อเมืองนั้น หรือจังหวัดนั้นเรียกคลุมๆ ไป เช่น พระอยุธยา พระสุพรรณ พระกำแพงเพชร

๕) เรียกชื่อตามลักษณะหรือลีลาของพระเครื่อง พระเครื่องประเภทนี้มีลักษณะ เฉพาะเป็นจุดเด่น การเรียกโดยมากนิยมเรียกตามชื่อวัด ชื่อตำบล ชื่อจังหวัด หรือตามเค้าพุทธลักษณะจากพระพุทธรูปปฏิมากรที่เป็นหลักประธานของบ้านเมือง เช่น พระหุยานลพบุรี พระหุยานสมอปรือ (จังหวัดราชบุรี) พระเครื่องปางประธานพรหรือ “ห้ามญาติ” จะต้องเรียกชื่อนี้ว่า “พระร่วง” ก่อน เช่น พระร่วงลพบุรี พระร่วงวิหารกรอ พระเครื่องชุดทุ่งเศรษฐี พระกำแพงมีดขุ่น เป็นต้น

๖) เรียกตามคุณวิเศษของพระเครื่อง เช่น พระรอด กรุวัดมหาวัน จังหวัดลำพูน มีคุณวิเศษทางด้านแคล้วคลาด จึงเรียกว่า “พระรอด” พระคง กรุวัดพระคง จังหวัดลำพูน มีคุณวิเศษทางด้านคงกระพัน จึงเรียกว่า “พระคง” เป็นต้น

นอกจากนี้การเรียกชื่อพระเครื่องอาจใช้หลักทั้ง ๖ ประการผสมกันตามที่นักสะสมพระเครื่องได้ทราบเรื่องราวเพิ่มขึ้น เช่น พระปรกวัดปิ่น พระกริ่งบัวรอบ วัดบวรนิเวศ เป็นต้น^{๑๒}

ดนัย ไชยโยธา ได้กล่าวถึงระบบความเชื่อต่างๆ ว่าด้วยการเกิดความเชื่อ ลักษณะความเชื่อวิธีการแห่งความเชื่อ และกระบวนการความเชื่อพัฒนามาอย่างเป็นระบบโดยเริ่มจากความเชื่อพื้นฐานความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อในธรรมชาติ ในคติศีลาง

^{๑๒} ตรีชัยปวาช [นามแฝง], ปรีธรรดาธิบายแห่งพระเครื่องฯ เล่มที่ ๒ : พระนางพญาและพระเครื่องฯ สำนักพิมพ์แพร่พิทยา, ๒๕๐๘, หน้า ๘-๑๐.

เทวดา ในวิญญานบรรพบุรุษ ในเทพเจ้า ในพระเจ้า ในปัญญาของมนุษย์ และความเชื่อในศาสนา จนถึงเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น^{๓๓}

มนต์ ปารเมศ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ เครื่องรางของขลังเกจิตั้ง สรุปความได้ว่า ชาวไทยและคนส่วนใหญ่ในเอเชียอาคเนย์ ต่างมีความเชื่อมั่นว่าวัตถุมงคลสามารถเป็นที่พึ่งอาศัยของเราได้ ทั้งโดยปกป้องคุ้มครองป้องกันภัยและบันดาลผลในสิ่งที่ปรารถนาในบางสิ่งบางประการ ซึ่งขึ้นอยู่กับอิทธิบาทของวัตถุมงคลแต่ละอย่างที่มีความเป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันไป เป็นเฉพาะ ทั้งที่เป็นวัตถุมงคลโดยธรรมชาติ คือ ไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดสร้างสรรค์ หากแต่ธรรมชาติเป็นผู้สร้าง มีความขลังความศักดิ์สิทธิ์โดยธรรมชาติ เช่น เหล็กไหล หรือ ธาตุกายสิทธิ์ต่าง ๆ ส่วนวัตถุมงคลอีกประเภทหนึ่งเกิดจากผู้เรืองเวท สำเร็จฤทธิ์วิชา สร้างขึ้นด้วยมนตรามหาอาคม ศักดิ์สิทธิ์ จากอำนาจเวทมนต์ โดยการนำวัตถุมงคลไปผูกเสกอธิษฐานประจุพลังให้เข้มขลัง ความเชื่อในเรื่องสิ่งที่เป็นมงคลนี้เองที่ทำให้แนวคิดแบบตันตระชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อศาสนาพราหมณ์และพระพุทธศาสนาเข้ามามีอิทธิพลในชนชาติไทย^{๓๔}

เสถียร โพธิ์นันทะ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ พระพุทธศาสนาในราชอาณาจักรไทย สรุปความได้ว่า ในสมัยลพบุรีได้มีการสร้างประติมากรรมทั้งขนาดใหญ่และเล็ก ขนาดเล็กคือพระพิมพ์ ซึ่งนิยมในหมู่นักสะสมพระเครื่องว่าเป็นของขลังศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระร่วง ซึ่งเป็นพระทรงเครื่องปางประทานพร พระเศียรทรงกะบังมงกุฎเทริด สันนิษฐานว่า พวกเขมรได้สร้างเป็นพระปฏิมาแห่งพระไวโรจนะพุทธเจ้า ซึ่งตามคติของนิกายมนตรยานมักจะเป็นพระทรงเครื่องเสมอ พระพิมพ์อีกแบบหนึ่งซึ่งเรียกกันว่า “พระหุยาน” เป็นพระปางภูมิสัมพัสมุทธะ เข้าใจว่าเป็นพระปฏิมาแห่งพระอภัยมณีพุทธเจ้า ซึ่งฝ่ายมหายานถือว่าเป็นพระพุทธเจ้าประจำพุทธเกษตรทางบูรพาทิศ ชาวเขมรจึงสร้างขึ้นในฐานะ ลักษณะแห่งความรุ่งโรจน์ของจักรวรรดิเขมร ในภาคตะวันออกของโลกด้วย นอกจากนี้ยังมีพระพิมพ์ที่ทำเป็นรูปพระอาทิตย์พุทธะประทับบนตัวพญานาค มีพระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์และพระปรัชญาปารมิตาโพธิสัตว์ประทับยืนอยู่ซ้ายขวา ซึ่งจะพบตั้งแต่จังหวัด

^{๓๓} คณย์ ไชยโยธา, ลัทธิ ศาสนา และระบบความเชื่อกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์), ๒๕๓๘.

^{๓๔} มนต์ ปารเมศ, เครื่องรางของขลังเกจิตั้ง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไพลิน, ๒๕๔๑), หน้า ๗๗-๗๘.

นครศรีธรรมราช, ลพบุรี, สุพรรณบุรีและสวรรคโลกฯ พระพิมพ์เหล่านี้ล้วนสร้างตามพิธีกรรมของนิคมมนตรยาน ซึ่งต่อมาได้แปรเป็นไสยศาสตร์ฝ่ายพุทธคู่กับไสยศาสตร์ฝ่ายพราหมณ์^{๕๕}

เสถียร โพธิ์นันทะ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ กระแสพุทธธรรมฝ่ายมหายาน สรุปสาระสำคัญตอนหนึ่งเกี่ยวกับพระเครื่องไว้ดังนี้ ลัทธิมนตรยานกำลังแพร่หลายอยู่ในลังกาทวิปประเทศทางคาบสมุทรมลายู ซึ่งขณะนั้น จักรวรรดิศรีวิชัยกำลังเป็นใหญ่อยู่ ก็ได้รับเอาลัทธิมนตรยานโดยตรงจากมกษ และเบงกอลเข้ามานับถือแล้วแพร่หลายเข้าไปในอาณาจักรลุ่มน้ำเจ้าพระยา อาณาจักรขอมโบราณ และอาณาจักรจามปาด้วย ในประเทศพม่าลัทธิมนตรยานเข้ามาครอบครองอยู่หลายศตวรรษ ในที่สุดก็หมดสิ้นไปในสมัยของพระเจ้าอโนรธา เพราะฉะนั้น ประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทในบัดนี้ล้วนปรากฏว่า ในอดีตก็เคยมีลัทธิมนตรยานเข้ามามีความเจริญรุ่งเรืองอยู่มาก่อน แม้ภายหลังจะเสื่อมสูญไป แต่กระแสนมตรยานก็ไม่ได้หมดสิ้นตัวอย่างเช่น ในประเทศไทยได้แสดงออกมาในรูปไสยเวทด้านพุทธาคม การปลุกเสกพระเครื่อง ลงเลขยันต์ ลงอักขระ พิธีพุทธาภิเษก พิธีอัญเชิญพระเข้าตัวบุคคล ซึ่งถือว่าเป็นสมถกรรมฐานแบบหนึ่ง... ไสยเวทด้านพุทธาคมเหล่านี้ ล้วนมีความขลังและศักดิ์สิทธิ์มาก ซึ่งเกิดจากอำนาจความยึดมั่นในคุณของพระรัตนตรัย และคบะเดชะแห่งกระแสจิตของครูบาอาจารย์ ดังปรากฏให้เห็นอยู่เสมอในบุคคลผู้มีความอยู่ยงคงกระพัน^{๕๖}

๑.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กิตติยา อุทวิ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อและคุณค่าของการสร้างพระพุทธรูปปฏิมาในล้านนา” สรุปผลการศึกษาพบว่า การสร้างพระพุทธรูปปฏิมาในยุคเริ่มแรกนั้น ได้ส่งอิทธิพลทั้งศรัทธาความเชื่อในพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตของคนในสมัยนั้น ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ต่าง ๆ ให้กับยุคต่อ ๆ มา และเมื่อรับอิทธิพลแล้วก็เลือกสรรคัดเอาสิ่งที่เห็นว่าเหมาะสมกับสภาพสังคมของตน และผสมผสานพัฒนาให้เป็นรูปแบบที่มีความเป็นเฉพาะตนเองมากขึ้นเรื่อย ๆ จนเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป และส่งอิทธิพลนั้นต่อไปให้กับพื้นที่ใกล้เคียงและ

^{๕๕} เสถียร โพธิ์นันทะ, พระพุทธศาสนาในราชอาณาจักรไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๒๗.

^{๕๖} เสถียร โพธิ์นันทะ, กระแสพุทธธรรมฝ่ายมหายาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๗๘.

ยุคต่อ ๆ มา จนเข้าสู่ลัทธินามาจนถึงปัจจุบัน เมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาประดิษฐานในพื้นแผ่นดิน ล้านนา ก็ได้นำพาความเชื่อความศรัทธาและหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา มาผสมผสานกับความเชื่อและภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมของท้องถิ่น ก่อเกิดวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนจารีตประเพณีที่คงความงดงามและเป็นเอกลักษณ์ ของล้านนาจนเป็นที่ยอมรับของมหาชน การสร้างพระพุทธปฏิมาในล้านนาเป็นผลของการยอมรับนับถือในพระพุทธศาสนาและหลักความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธองค์เป็นสำคัญยังผลให้เกิด พิธีกรรม ที่เป็นวิถีปฏิบัติทั้งพุทธพิธี ผสมผสานกับพราหมณ์พิธีและความเชื่ออันเป็นพื้นฐานดั้งเดิม ก่อเกิดรูปแบบของพิธีกรรมเฉพาะถิ่นขึ้นเพื่อยังประโยชน์ในการสร้างอุบายให้พุทธศาสนิกชนมั่นคงในพระพุทธศาสนา ศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมคำสอน และตอบสนองศรัทธาความเชื่อในอานิสงส์แห่งทานบารมี เพื่อเป็นที่พึ่งทางใจ และเป็นเกาะกำบังทางแห่งอกุศลมูลทั้งหลาย ยังผลให้สังคมสงบสุข ร่มเย็น พุทธศาสนิกชนเห็นธรรมจนสามารถรังสรรค์งานพุทธศิลป์ที่วิจิตรพิสดาร จนเป็นที่ยอมรับของสากลสังคมอิทธิพลต่องานศิลปะในสาขาอื่น ๆ อันประกอบด้วยงานจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม นาฏกรรม และวรรณกรรม^{๑๑}

พระสุชาติ วชิรบุญโญ (นาอุดม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ พระแก้วมรกต พระคู่บ้านคู่เมืองของไทย” สรุปผลการศึกษาพบว่า การสร้างพระพุทธรูปนั้น มีจุดกำเนิดตั้งแต่ยุคคันธาระ (พ.ศ. ๓๓๐) ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากกรีกโบราณ ต่อมาก็ได้รับความนิยมทั่วอินเดีย โดยในสมัยพุทธกาล มีแนวคิดการสร้างสิ่งที่ระลึกไว้เพื่อระลึกถึงพุทธคุณของพระพุทธเจ้า จึงสร้างพระพุทธรูปแก่นจันทร์ ต่อมาในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชมีการสร้างพระพุทธรูปที่ใช้ศิลาเป็นหลัก วัตถุประสงค์ในการสร้างพระพุทธรูปเพื่อรำลึกถึงพระพุทธเจ้า เพื่อสร้างเป็นพุทธานุสติในพุทธคุณ ๓ ประการคือ พระปัญญาคุณ พระวิสุทธิคุณและพระมหากรุณาคุณ สำหรับยุคสมัยการสร้างพระพุทธรูปของพระแก้วมรกตนั้น จากเอกสารทางวรรณคดี กล่าวว่า เป็นยุคสมัยคุปตะ และมีลักษณะคล้ายสกุลช่างของเชียงแสน นอกจากนั้นแล้ว ในการสร้างพระพุทธรูปในประเทศไทยยังพบว่า มีหลายยุค เช่น ยุคสมัยทวารวดี (พ.ศ. ๑๐๐๐-๑๒๐๐) มีลักษณะคล้ายพระพุทธรูปสมัยคุปตะของอินเดีย ยุคสมัยศรีวิชัย (พ.ศ. ๑๒๐๐-๑๓๐๐) มีลักษณะคล้ายอุททองและร่วมสมัยแบบปาละ

^{๑๑} กิตติยา อุทวิ, “ความเชื่อและคุณค่าของการสร้างพระพุทธปฏิมาในล้านนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

ยุคสมัยลพบุรี (พ.ศ.๑๕๐๐-๑๘๐๐) มีลักษณะคล้ายสมัยทวารวดี และมีหลายปาง และยุคสมัย เชียงแสน (พ.ศ. ๑๖๐๐-๒๐๕๑) มีลักษณะคล้ายแบบปาละ^{๙๘}

พระวิมาน คมภิรปญโญ (ตริกมล) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาอิทธิพลของคันตระที่มีต่อพระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศไทย” สรุปผลการศึกษาพบว่า คนไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน มีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องอยู่กับความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ จึงทำให้คนไทยมีความผูกพันอยู่กับความหลัง ความศักดิ์สิทธิ์และโชคลางต่าง ๆ อย่างแน่นแฟ้น ความเชื่อเรื่องความลึกลับได้เข้ามามีส่วนอย่างมากในความเป็นมาของประวัติศาสตร์ชาติไทย การสู้รบเพื่อปกป้องเอกราชหรือป้องกันผู้รุกราน เหล่านี้คนไทยมักจะมีเครื่องป้องกันตัวที่เรียกว่าคาถาอาคมหรือของขลัง ซึ่งเป็นสิ่งที่คอยยึดเหนี่ยวและสร้างความมั่นใจทุกครั้งในการออกรบ มีการทำพิธีบวงสรวงทั้งก่อนและหลังจากการออกรบ เพราะเชื่อว่าจะทำให้ตนเองได้รับการคุ้มครองจนได้รับชัยชนะ ผู้ทำพิธีกรรมแห่งความหลังและความศักดิ์สิทธิ์จะเป็นเจ้าพิธีทางไสยศาสตร์ และที่มีบทบาทมากก็คือพระภิกษุในพระพุทธศาสนา จากประวัติศาสตร์จะเห็นว่าบางช่วงพระสงฆ์จะเป็นเจ้าพิธีเสกน้ำมันต์ลงเลขยันต์ ทำของขลังแจกเหล่าทหารหาญที่จะออกรบ เช่น พระอาจารย์ธรรมโชติ ที่คอยช่วยเหลือชาวบ้านบางระจันออกรบกับพม่าจนสามารถต้านทานกองทัพพม่าได้หลายครั้ง ศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านบางระจันก็คือพระอาจารย์ธรรมโชติ และยังมีพระสงฆ์อีกหลายรูปที่ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้กับพระมหากษัตริย์ หรือแม่ทัพนายกอง ในการที่จะสร้างขวัญกำลังใจให้ทหาร ซึ่งบางครั้งพระสงฆ์เหล่านั้นได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการศึกสงครามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้^{๙๙}

พระมหามนตรี วสุโณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “อิทธิพลของวัตถุมงคลที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน” สรุปผลการศึกษาพบว่า ศิลปะทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และหมายถึงงานศิลปะที่สร้างขึ้นด้วยจุดมุ่งหมายทางพุทธศาสนาทางใดทางหนึ่ง เป็นต้นว่าพระพุทธรูป (เจดีย์และสถูปเป็นต้น) อันเป็นงานศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อสมมติให้เป็นเสมือนหนึ่งเป็นองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

^{๙๘} พระสุชาติ วชิรปญโญ (นาอุดม), “ศึกษาวิเคราะห์ พระแก้วมรกต พระคู่บ้านคู่เมืองของไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

^{๙๙} พระวิมาน คมภิรปญโญ (ตริกมล), “ศึกษาอิทธิพลของคันตระที่มีต่อพระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓๘.

แม้ว่าผลงานด้านศิลปกรรมที่มนุษย์พยายามสร้างขึ้นด้วยความพากเพียร พุ่มเทกำลังร่างกาย กำลังความคิด ก็เพื่อเป็นเครื่องบูชา อันเป็นการสื่อความหมายถึงความศรัทธา ที่สามารถมองเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม ที่มีต่อพระพุทธเจ้า เพื่อระลึกถึงพระคุณของพระองค์ ศิลปกรรมเหล่านี้จะเห็นได้จากศาสนสถานและศาสนวัตถุ ที่ได้มีการสร้างสรรค์เอาไว้ จุดประสงค์ก็เพื่อเป็นอนุสรณ์สถานในด้านพระพุทธศาสนา ในด้านศิลปะที่พบส่วนมาก จะพบว่าบรรดาศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงาน มีความผูกพันอยู่กับศาสนา ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของตน เพราะสร้างสรรค์งานมาเพื่อรับใช้ศาสนาจึงกล่าวได้ว่าศิลปกรรมของไทยส่วนมากมีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนา^{๒๐}

พระมหาอุดม ปญญาโก (อรรถศาสตร์ศรี) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พุทธศิลป์เชิงสุนทรีย์ : ศึกษากรณีเฉพาะพระพุทธรูปสมัยอยุธยา” สรุปผลการศึกษาพบว่า หลักเกณฑ์การสร้างพระพุทธรูปนั้น ในประวัติศาสตร์ไทยแต่ละสมัยนั้น มีหลักเกณฑ์ในการสร้างที่ต่างกันออกไป แต่หากวิเคราะห์จุดเริ่มของหลักเกณฑ์ในการสร้างพระพุทธรูปตั้งแต่แรกนั้น จะพบว่า ศิลปะชาวอินเดียได้เป็นผู้เรียบเรียงขึ้นเรียกว่า “ศิลปะศาสตร์” ใช้กันอย่างแพร่หลายในสกุลศิลป์ต่าง ๆ ของอินเดียของพระพุทธศาสนา และศาสนาฮินดู ศิลปินชั้นแนวหน้าที่เป็นครูอาจารย์ในสกุลศิลป์ ได้รวบรวมหลักเกณฑ์เป็นรูปร่างแน่ชัดในสมัยคุปตะ (พ.ศ.๘๖๓ - ๑๑๕๐) ต่อมาหลักเกณฑ์ศิลปะ หรือศิลปะศาสตร์นี้ค่อย ๆ ละเลียด และซับซ้อนเป็นลำดับมาสมัยหลังและมีอิทธิพลต่อศิลปินไทยในสมัยต่าง ๆ เช่น สมัยสุโขทัย และ สมัยอยุธยา^{๒๑}

พูนชัย ปันธิยะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เรื่อง อัตตสัมมาปณิธิในพระพุทธศาสนา” สรุปผลการศึกษาพบว่า จะได้ผลต้องปฏิบัติให้สอดคล้องปัจจัย ๓ ประการ คือ ถูกทาง ถูกวิธี และถูกเป้าหมายชีวิต จากการศึกษาวิจัยพบว่าในส่วนของการปฏิบัตินี้เอง ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องศรัทธา การปฏิบัติในระดับโลกียะ หลักอัตตสัมมาปณิธิที่จะควบคุมพฤติกรรม

^{๒๐} พระมหามนตรี วสุโก (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัดมุงคลที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๖๕.

^{๒๑} พระมหาอุดม ปญญาโก (อรรถศาสตร์ศรี), “การศึกษาวิเคราะห์พุทธศิลป์เชิงสุนทรีย์ : ศึกษากรณีเฉพาะพระพุทธรูปสมัยอยุธยา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๘๓.

ทางกาย วาจา และใจ ให้อยู่ในทิศทางที่ถูกต้องดีงาม พบว่าศรัทธาเป็นคุณธรรมข้อหนึ่งในการตั้งตนไว้ตามลำดับคุณธรรม โดยวางเกณฑ์ในการปฏิบัติเป็นลำดับคือ ศีล ศรัทธาและจาคะ^{๒๒}

ช่อม ทศสิน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์บทบาทของปัญญาในพุทธปรัชญา” สรุปผลการศึกษาพบว่า ปัญญามีบทบาทต่อศรัทธาเป็นอย่างมาก ศรัทธาในพุทธปรัชญาต้องเป็นศรัทธาที่ประกอบด้วย ปัญญา เหตุผล ดังที่เรียกว่าศรัทธาญาณสัมปยุต หรืออาการที่ดี ศรัทธา ถ้าขาดปัญญาเหตุผล ถือว่าเป็นความงมงายอันก่อให้เกิดโทษ^{๒๓}

รอบทิศ ไวยสุศรี ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม” สรุปผลจากการศึกษาพบว่า พระเครื่องไม่ใช่เรื่องของความงมงายในอิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ ดังที่คนทั่วไปเข้าใจ แต่กลับเป็นกุศโลบายอันลึกซึ้งที่เหล่าโบราณจารย์สร้างเอาไว้เพื่อดึงดูดให้ผู้สร้างและผู้ใช้พระเครื่องหันมาเข้าวัด และโน้มน้าวผู้สร้างและผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมตามหลักบุญกิริยาวัตถุหรือหลักไตรสิกขา ซึ่งถือว่าเป็นหลักการปฏิบัติธรรมที่สำคัญในพระพุทธศาสนาได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์^{๒๔}

ศศิ ยุกตะนันท์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์พระพุทธรูปทรงเครื่องศิลปะอยุธยา” สรุปผลการศึกษาพบว่า พระพุทธรูปทรงเครื่องนั้น สร้างขึ้นด้วยพื้นฐานทางศาสนาของชาวอยุธยา ซึ่งมีหลายคตินิยมผสมผสานกันอยู่ อันได้แก่พระพุทธศาสนาเถรวาท พระพุทธศาสนาเถรวาท ศาสนาพราหมณ์ และคติความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ในลัทธิตันตระ จึงทำให้มีคติสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่อง เช่นเดียวกับกษัตริย์ ในการสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องนั้นมี ๒ ระดับ คือ ระดับสูง คือ พระมหากษัตริย์ ได้นำเอาคติเทวราชา และระดับสามัญชน คือ คติการสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่อง โดยมีความเชื่อทางไสยศาสตร์^{๒๕}

^{๒๒} พูนชัย ปันธิยะ, “การศึกษาวิเคราะห์เรื่อง อัดตสัมมาปณิธิในพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๑.

^{๒๓} ช่อม ทศสิน, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์บทบาทของปัญญาในพุทธปรัชญา”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๒๘.

^{๒๔} รอบทิศ ไวยสุศรี, “พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑-๒.

^{๒๕} ศศิ ยุกตะนันท์, “ศึกษาวิเคราะห์พระพุทธรูปทรงเครื่องศิลปะอยุธยา”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๒), หน้า ๓๔.

๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในด้านเนื้อหาสาระ และแบบสัมภาษณ์จากภาคสนาม (Field Research) มาเป็นฐานในการนำเสนอและการอ้างอิง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เชื่อถือ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑.๖.๑ ขั้นรวบรวมข้อมูลเอกสาร

ศึกษาหลักศรัทธาในคัมภีร์หลักของพระพุทธศาสนาและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๑) ศึกษาเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก และอรรถกถา

๒) ศึกษาเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ ข้อเขียนทางวิชาการ นิตยสาร วารสาร และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

๑.๖.๒ ขั้นตอนการเก็บข้อมูลภาคสนาม

จัดทำแบบสัมภาษณ์เรื่องความศรัทธาต่อพระเครื่องของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่นเมื่อรวบรวมรายละเอียดตามขั้นตอนที่ ๑ และ ๒ ครบทุกประเด็นแล้วต่อไปเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งส่วนที่เป็นหลักศรัทธาและแนวทางปฏิบัติตน ตลอดจนการสร้างพระเครื่องว่ามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างไร

๑.๖.๓ ขั้นการสรุปผลการวิจัย

ขั้นตอนนี้จะนำข้อมูลที่ศึกษามาทั้งหมดมาสังเคราะห์ และวิเคราะห์เป็นภาพรวมตั้งแต่เริ่มแรก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปออกมาตอบปัญหาในการวิจัยที่ตั้งไว้ และเสนอแนวทางในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการตอบปัญหาชีวิตและสังคม รวมทั้งเสนอแนะแนวทางในการวิจัยต่อไป

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ ทำให้ทราบถึงประวัติและพัฒนาการของพระเครื่องในสังคมไทย

๑.๗.๒ ทำให้ทราบถึงอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อความศรัทธาและพระเครื่อง

๑.๗.๓ ทำให้ทราบถึงผลของความศรัทธาและแนวทางการปฏิบัติต่อพระเครื่องของ
เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น นำผลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นข้อมูลทางวิชาการ
ต่อไป